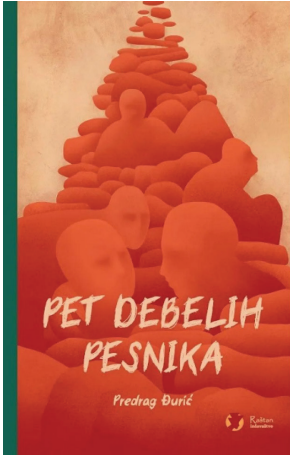

MASNE MARGINE ISTORIJE

(Predrag Đurić: *Pet debelih pesnika*, Raštan izdavaštvo, Beograd, 2024)

Savremenom književnom scenom vladaju kratki romani. Oni mogu biti efektni, stilski uspeli, antropološki uverljivi, ali se po pravilu svode na jedan narativni glas koji priča fascinantnu, provokativnu, zanimljivu priču. Danas su malobrojna dela u kojima je prisutan pokušaj da se napiše polifonijski roman, koji bi uključio različite glasove pripovedača, stilske eksperimente ili veći broj likova i vremenskih planova. U takvom ambijentu, utisak je da se roman *Pet debelih pesnika* Predraga Đurića izdvaja svojom ambicioznošću i akribičnošću.

Ovaj roman dočarava jedan izuzetan dan u životu male skupine prijatelja, dok se u „pauzama” tog dana murakamijevski obrađuju njihove pojedinačne prošlosti, kroz koje prepoznajemo noviju istoriju vojvođanskog prostora i opa-

davanje jedne krhke, ali vredne kulture stvorene tokom dvadesetog stoleća. Petoro prijatelja se okuplja u lokalnu simboličkog imena („Crnjanski”) na Petrovaradinskoj tvrđavi u varljivom pokušaju da *resetuju* svoje živote tako što će obnoviti rok bend „Pet debelih pesnika”, čiji su članovi bili tokom kraćeg razdoblja osamdesetih godina. Duhoviti i ironični naslov romana Đurić preuzima iz pesme „Deset deka duše” Vojislava Despotova: „Pesnici moraju biti debeli / Izrazito podbuli masni / Sa ogromnim ružičastim stomacima / Ukrašeni strijama i guntama / Da bi lakše izvlačili iz mesa / Bodlerčiće i helderlinčiće.”

Pripovedač otvara roman „pogledom” na Novi Sad sa Petrovaradinske tvrđave i potom tka zanimljivu kompoziciju koja se sastoji od dva paralelna toka radnje: prvi, obimom veći deo, obuhvata dug vremenski kontinuitet u kojem se u pojedinačnim poglavljiima pripoveda o životima likova biblijskih imena („Jakov”, „Luka”, „Ivan”, „Marija”, „Matija” i „Marko”), kao i o posledicama njihovih međusobnih ukrštaja i trvenja („Krštenje”, „Raspeće”, „Čistilište”, „Sudnji čas”); drugi, obimom kraći deo, preseca životopise članova benda tako što, kao kakav časlovac, po satima prati dešavanja jednog, poslednjeg opisanog dana u njihovim životima, dana kada su se okupili kako bi na trenutak oživeli svoj nekadašnji bend „Pet debelih pesnika”. Pomno ispisane sudbine likova – uspešni novopečeni biznismen, „starosedelac”, „dođoš”, devojka sa sela i propali profesor – različite su i uključuju mnogobrojna iskustva (intelektualna, ekonomska, seksualna) koja su oni proživeli u burnim osamdesetim i devedesetim godinama. Svaka od „debelih” priča o članovima benda ispričana je detaljno i ne obuhvata samo njihove živote već seže unazad generaciju ili dve, i vodi nas kroz poznate i manje poznate panonske ruralne i urbane pejzaže i istorijske mene. Kroz pojedinačne priče protkani su enciklopedijski narativi o vre-

menima Drugog svetskog rata, komunizma, ratova devedesetih, a obuhvaćeni su i različiti društveni problemi i pitanja, istorija svakodnevnog života (moda, ishrana, obrazovanje...), kao i niz kulturnih i pop-kulturnih referenci.

Reklo bi se toga da je roman neka vrsta kenotafa generaciji s kraja dvadesetog veka, koju je pregazila istorija oličena u neuhvatljivim smenama poredaka, ideoloških narativa i ekonomskih obećanja. Članovi „Pet debelih pesnika” mogli su osamdesetih godina relativno bezbrižno da pevaju o onome što ih je tada, u ranoj mladosti, okupiralo, ali vreme što je došlo skinulo je svetačke oreole sa njihovih glava, nastupio je svet bez pravila i bez sanjane slobode, svet kojem su mogli da pristupe bilo što su napuštali svoja načela i verovanja, bilo što su ostajali nemi, pokunjeni posmatrači zbivanja koja su se odvijala van njihove kontrole. Ostaje otvoreno pitanje da li su „pet debelih pesnika, [...] pet apostola, pet jahača apokalipse” uspeli da se, nakon izgubljenih decenija, vrte sebi tokom nastupa u „Crnjanskom”, koji su započeli rečenicom: „Dobro večer, Novi Sade!” i pesmom „Zbogom, Novi Sade”, po kojoj su bili najpoznatiji i koju su najbolje znali. Šta je ostalo na kraju ovog neobičnog dana, odnosno na kraju obimnog romana? Kao pokušaj odgovora, ovaj duži navod će ujedno, nadamo se, dočarati domašaje Đurićevog pripovedanja:

Dragi instrumenti po kojima su klizile nečije ruke i još topao im trag. Ostaci hrane, zaboravljene zasnog. Graške znoja raznesene po ravnici. [...] Dve ili tri suze. Trenutak ili dva kad misliš: ipak si čovek i sve ovo nešto znači. Šuštanje lišća i graja nečije, tuđe dece. Prevrnute strane masnih margina. Razni mirisi što će još dugo ostati na sluznici. Poneka nada. Lepet ptičjih krila. Nečiji krik. Neizbežan miris benzina. U prašini tragovi bosih nogu. Dah smrti, te lepe smrti koja nadolazi (K. Ladik). Život.

„Biti svedok, to je jedina preostala uloga pesnika”, reći će na jednom mestu pripovedač. Pripovedajući o pet vrlo različitih, ali povezanih sudbina, roman tka složenu sliku vođanske političke, društvene, kulturne, ekonomske i umetničke stvarnosti u proteklom stoleću. U pozadini te stvarnosti nalazi se paukova mreža vešto utkanih citata, preuzetih iz tekstova niza pisaca precizno navedenih u završnom odeljku „Reference” (to su dela Vaska Pope, Judite Šalgo, Bogdana Čiplića, Franje Petrinovića, Đorđa Pisareva, Ferenc Deaka, Florike Štefan, Vladimira Tasića, Slobodana Tišme, Lasla Vegela, Branka Andrića i desetine drugih). Iako naizgled dekontekstualizovani, ovi delovi tuđih tekstova uzglobljeni su u sam Đurićev tekst strukturalno, i čini se da nekim, skoro zaboravljenim rečima i mislima, udahnuju novi život. Pored upotrebe intertekstova, autor pokazuje razvijen smisao za pastiširanje (stilizaciju), tako da će čitaocu njegova proza na trenutke podsetiti na uspele romane i priče poznatih novosadskih pisaca Franje Petrinovića i Vladimira Tasića.

Zbog preplitanja istorijskih činjenica, tekstova i intertekstova, kao i finog dodira pesničkog jezika (naročito u završnici), čitaoci će u romanu *Pet debelih pesnika* osetiti onu posebnu atmosferu jedinstvenog prostora i vremena, koji najviše liče na pakao, ali koji, uz pripovedačevu ironiju, empatiju i humor, konačno zadobijaju paradoksalan, vedromelanholičan lik. Kako se čini, ova knjiga nije samo omaž jednoj generaciji nego i Novom

Sadu, gradu koji je imao potencijal da u dvadeset prvom stoleću u svakom pogledu bude mnogo više nego što je to danas – katkad se pak učini da je barem u nekim književnim delima grad ostao dosledan svojim mogućnostima. Stoga, na koncu se mora izreći sud da je pred čitaocima zrelo i samosvesno književno delo, delo koje se, kao kakva postmoderna „upotreba čoveka”, nadovezuje na najuspelija prozna ostvarenja s ovih prostora.